

**Фаоллаштирилган кўмир маҳсулотининг мамлакатимизда
ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси
ҳамда рақобат муҳити тўғрисида
МАЪЛУМОТ**

Рақобат сиёсати ва истеъмолчилар ҳуқуқлари тадқиқотлари маркази томонидан фаоллаштирилган кўмир (ТИФ ТН коди 3802100000) товар бозоридаги рақобат муҳитини таҳлил қилиш ҳамда ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш бўйича ўрганилди.

Ўрганиш Миллий статистика қўмитасининг 2023 йил учун саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлар базаси ҳамда Божхона қўмитасининг импорт ва экспорт маълумотларига асосан ўтказилди.

I. Фаоллаштирилган кўмир маҳсулотининг импорт ва экспорт ҳолати.

Ҳисобот даврида **77 та** корхона томонидан **19 та** давлатдан қиймати **12,8 млн АҚШ доллари**га тенг бўлган **2,5 минг тн** фаоллаштирилган кўмир **импорт** қилинган.

Импорт қилинган фаоллаштирилган кўмир маҳсулотининг **36 фоизи** – Литва, **26 фоизи** – Латвия, **15 фоизи** – Хитой, **23 фоизи** эса бошқа 16 та давлатлар ҳиссасига тўғри келади. Импорт асосида олиб келинган фаоллаштирилган кўмирнинг ўртача нархи **1 тн** учун **5 минг АҚШ доллари**га тўғри келган.

Импортнинг концентрация даражаси ўрганилганда **энг йирик 5 та** импорт қилувчи корхона ҳиссасига жами импортнинг **73 фоизи** тўғри келган.

2023 йилда **3 та** корхона томонидан қиймати **3 минг АҚШ доллари**га тенг бўлган **1 тн** фаоллаштирилган кўмир **экспорт** қилинган.

Экспорт қилинган мазкур маҳсулотларнинг ўртача нархи **1 тн** учун **2,9 минг АҚШ доллари**га тўғри келган.

II. Ички бозорнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси.

Миллий статистика қўмитаси ва Божхона қўмитасининг 2023 йил бўйича расмий статистика маълумотларига асосан ички бозорда ТИФ ТН коди 3802100000 остидаги маҳсулотларнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражаси аниқланди.

Маълумот учун, Мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўйинганлиги даражасини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорида белгиланган тартибда ҳисобланди.

2023 йил давомида **3 та** хўжалик юритувчи субъектлар томонидан қиймати **11,2 млрд сўм**лик **498 тн** фаоллаштирилган кўмир ишлаб чиқарилган.

Мазкур маълумотлар асосида фаоллаштирилган кўмирнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар билан тўлганлиги даражаси 2023 йилда **16,4 фоиз**ни ташкил этганлиги аниқланди.

Маълумот учун, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 20 декабрдаги 303-сонли қарорига асосан товар бозори ҳажмида мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарлар улуши 80 фоиздан кўп бўлганда бозор товар билан тўйинган ҳисобланади ва мазкур улуш ушбу кўрсаткичдан кам бўлганда товар билан тўйинмаган ҳисобланади.

Республикада ишлаб чиқарилган фаоллаштирилган кўмирнинг ўртача нархи **1 тн** учун **22,5 млн сўмга** (2023 йил ҳолатига 1,9 минг АҚШ долл.) тўғри келган.

III. Ички бозордаги рақобат ҳолати.

Таҳлиллар доирасида фаоллаштирилган кўмир ишлаб чиқариш бозоридаги рақобат ҳолати халқаро тан олинган **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) орқали баҳоланди.

Хўжалик юритувчи субъектлар сони ва ишлаб чиқариш ҳажмлари маълумотлари асосида **ННІ** индекси ҳисобланганда, индекс натижаси **6 754 пунктга** тенг бўлганлиги ва ушбу товар бозорида **рақобат муҳити ривожланмаганлиги** аниқланди.

*Маълумот учун: **ННІ** (Херфиндал-Хиршман индекси) бозордаги рақобат муҳитини баҳолаш ва концентрация даражасини аниқлаш учун фойдаланилади. Унга кўра, **ННІ** кўрсаткичи **0 дан 1500 пунктгача** бўлганда **рақобат муҳити ривожланган**, **1500 дан 2500 пунктгача** бўлганда **рақобат муҳити етарлича ривожланмаган**, **2500 дан 10 000 пунктгача** бўлганда бозор **юқори даражада монополашган** ҳисобланади.*

IV. Хулоса.

ТИФ ТН кодлари 3802100000 остидаги фаоллаштирилган кўмир маҳсулотининг тўйинганлик даражаси **16,4 фоиз**ни ташкил этиши ҳамда ички бозорда мазкур маҳсулотга бўлган талабнинг юқорилиги сабабли, ушбу маҳсулотни ишлаб чиқариш бўйича **янги лойиҳаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.**